

Drents Belang

Kooiweg 30
9761 GK
Eelde

– Notitie –

DORPSHUIZEN

Aan:

- Provinciale Staten van Drenthe; en
- De statencommissie Cultuur en Welzijn

Aanleiding

Drents Belang heeft in de vergadering van de statencommissie Cultuur en Welzijn van 14 januari 2004 toegezegd met een notitie te komen over de leefbaarheid op het platteland. In deze notitie zullen de dorpshuizen centraal komen te staan. Aanleiding was de ingekomen brief van de Stichting Dorpshuizen Drenthe. Drents Belang wil hiermee een discussiestuk leveren aan de Provinciale Staten van Drenthe, zodat er op basis van zinnige argumenten een debat over de rol en het belang van de dorpshuizen kan worden gevoerd. Het resultaat zal moeten zijn dat middels gericht beleid en maatregelen, de leefbaarheid van de plattelandsdorpen, die momenteel hard achteruit holt, in stand blijft of verbeterd. Drents Belang is en blijft van mening dat de vitaliteit in onze dorpen terug moet.

Algemeen

Als wij op langere termijn (twintig jaar of verder) willen denken ontkomen we er niet aan veranderingen, die in de loop van de tijd in een dergelijk dorp kunnen en of zullen plaatshebben, in kaart te brengen. Enerzijds is er de vergrijzing, waardoor behoeften binnen de bevolking veranderen. Anderzijds is er de trend dat de jeugd wegtrekt uit deze dorpen.

De vergrijzing zorgt ervoor dat mensen weg moeten uit zo'n dorpsgemeenschap omdat het aan mantelzorg van familie gaat ontbreken en er te weinig faciliteiten zijn om in de behoeften van een vergrijzende bevolking te voorzien (bijvoorbeeld bejaardenwoningen of verzorgingstehuizen).

De jeugd zal, al dan niet gedwongen, moeten verhuizen vanwege het niet voorhanden zijn van werk en huurwoningen of het onbetaalbaar worden van eigen huisvesting (kavels of koopwoningen). De plaats van deze vertrekkende ouderen en jongeren wordt daarna ingenomen door welgestelde mensen uit andere delen des lands. De cohesie binnen het dorp vermindert. En uiteindelijk zullen de dorpsgemeenschappen zoals we die nu nog kennen, ophouden te bestaan.

Alleen als wij in staat zijn de sociale structuren in zo'n gemeenschap te handhaven kunnen we één en ander gericht aanpakken. Drents Belang denkt er – om een richting aan te duiden – bijvoorbeeld aan om het mogelijk te maken dat ouderen en jongeren op één perceel wonen. Beide groepen moeten dan in hun omgeving kunnen vinden waar zij behoefte aan hebben. Op deze wijze houdt men mensen in zo'n gemeenschap die betrokken zijn bij het wel en wee van het dorp. Daarom ook zijn investeringen in multifunctionele ruimtes, die naar behoefte gebruikt worden, zeer belangrijk. Meer levensvreugde, meer normen en waarden en minder

noodzaak tot professionele hulpverlening zullen uiteindelijk het loon hiervan zijn. Van het hierdoor uitgespaarde geld mag dan ook best iets terugvloeien naar de dorpsgemeenschap.

Dorpshuizen moeten dan ook multifunctioneel zijn en eventueel gekoppeld aan de sporthallen indien die er zijn. Als eerste dient geïnventariseerd te worden in hoeverre een stad of dorp voor de eerstkomende twintig jaar groei mogelijkheden heeft. Tijdstippen dat clubs van de ruimtes gebruik kunnen maken moeten ook vastlegt te worden. Ook andere zaken moeten vastgesteld worden. Bijvoorbeeld of er vergaderruimten moeten komen. Of wat de openingstijden van de dorpshuizen zijn.

De financiering van dorpshuizen zou door de gemeenten vergemakkelijkt kunnen worden door geen huur te vragen (als het gemeentelijke gebouwen betreft) of door de (gedeeltelijke) betaling van de huur door de gemeenten. Een dergelijke regeling zou volkomen terecht zijn. Eigenaren en huurders van woningen en bedrijvenpanden betalen met de OZB aan de gemeenten namelijk (ook) voor de openbare ruimte (voor huurders geldt dat tot 1 januari 2005). De gemeenten hebben dan ook de taak om voor een goed welzijnsbeleid te zorgen en zouden, ter uitvoering daarvan, de ruimte van het dorpshuis kosteloos beschikbaar moeten stellen. In feite is dit aan de gemeenten. Maar ook de Provincie zou er een actieve rol in kunnen spelen. En nu er momenteel door veel gemeenten bezuinigd wordt is de opstelling van de provincie van nog groter belang.

Vele instellingen krijgen vanaf 1 januari 2004 geen Rijkssubsidie meer. Ook dit moet meegenomen worden bij de afweging van wat de Provincie kan betekenen bij het financieel gezond krijgen alsmede houden van een dorpshuis.

Oorzaken

Het is goed eerst vast te stellen wat de oorzaken van het teruglopen van de leefbaarheid in onze dorpen zijn.

Verskillende oorzaken liggen aan deze achteruitgang ten grondslag:

- Onze jongeren studeren in grote steden en veelal zijn woningen voor starters in de dorpen, zowel in de huur- als koopsector, onbetaalbaar dan wel niet aanwezig;
- Werk voor jongeren is voornamelijk in en rondom de grote steden gesitueerd;
- Ondanks het overheidsbeleid met betrekking tot werk op het platteland is hier, op het platteland, de laatste jaren geen extra werkgelegenheid ontstaan;
- De (welgestelde) ouderen uit het westen des lands kopen de huizen, welke mede door de hierdoor ontstaande prijsopdrijving voor de autochtone dorpingen onbetaalbaar zijn geworden;
- Deze groep 'Drenthenieren' bieden beperkt werk aan lager geschoolden en betalen minimumloontjes;
- Door het verdwijnen van basisvoorzieningen als winkels, postkantoren, banken enzovoort wordt het steeds moeilijker voor de autochtonen zelfstandig te blijven functioneren in plattelandsgemeenschappen.

De dorpshuizen missen door genoemde factoren de jongeren en moeten het met de ouderen uit het westen van het land stellen voor het bezoek. Het overheidsbeleid is er het meest op gericht om gelden uit te geven voor revitalisering van de steden. De dorpen moeten het vooral hebben van het ministerie van LNV. De terugtrekkende landbouw krijgt, gezien het beleid, geen kansen om werkgelegenheid te creëren

Financieel

De grote vraag is hoe één en ander gefinancierd kan worden. Momenteel werken vrijwilligers mee om alles in stand te houden en Drents Belang denkt dat dit in de toekomst nog wel door zal moeten gaan.

Multifunctionaliteit is een van de nieuwe kreten die als uitgangspunt voor dorpshuizen wordt gebezigd om de leefbaarheid te behouden in onze dorpen. De regelgeving wordt strenger en dat vereist weer professionalisering. We noemen maar de horecawet, de tabakswet, de warenwet en regelgeving betreffende milieuhygiëne. (Dit geldt ook voor de sportkantines.) Deze regelgeving zet het huidige dorpshuisgebruik onder druk en maakt het steeds moeilijker een dorpshuis draaiende te houden. In een tijd van individualisering is het ook moeilijk vrijwilligers te vinden, laat staan vrijwilligers die bereid zijn de benodigde papieren te halen.

Het woordje ‘multifunctioneel’ zou dan een oplossing moeten vormen voor de vele gesignaleerde maatschappelijke problemen. Hier ligt dan een taak voor zowel de gemeenten als de provincie. Zeker als het gaat om financiële ondersteuning voor het realiseren van de eerder genoemde centra. Het bestaansrecht van een dorpshuis valt en staat echter met de vrijblijvende inzet van de dorpsbewoners. Zijn deze niet bereid ettelijke uren per week voor nop de koffie te schenken, de wc schoon te houden en overige klusjes te doen, dan is het einde oefening. Al het geld wat er dan nog inpompt wordt is weggegooid geld.

Multifunctionele centra

We moeten bij multifunctionele centra denken aan een ‘dorpshuis’ waar verschillende organisaties samenwerken en ‘samenwonen’. We noemen: ouderenzorg, thuiszorg, kinderopvang, brede school, medische zorg, welzijn, bibliotheek, culturele activiteiten, jongerenwerk, politie, enzovoort. Ook kunnen er cursussen gegeven worden.

Bij het bouwen van nieuwe wijken is het meenemen van eerder genoemde centra het gemakkelijkst. Een gemeente kan in samenwerking met bijvoorbeeld een wooncorporatie hierin gaan voorzien. Er zullen natuurlijk eerst voorwaarden moeten worden geschapen om tot realisatie te kunnen komen. De eerste vraag dient dan te zijn: ‘Willen de verschillende organisaties samenwerken, samenwonen in een pand en welke voorwaarden worden er geëist?’ Deze drie dimensies zullen eerst moeten worden onderzocht. Is men het hier over eens dan pas kunnen de bedoelde centra worden gerealiseerd.

Er zal dus, kort gezegd, naar de volgende aspecten gekeken moeten worden:

- De ruimte;
- Omvang en tijd;
- Hoe er procesgericht gewerkt kan worden;
- Welke netwerken en dagarrangementen er in beeld zijn;
- De vraag over het intensieve grondgebruik dient te worden beantwoord;
- Er moet flexibel en facilitair worden gewerkt;
- Een hoge bezetting en benutting moeten worden gegarandeerd en alles zal een collectieve uitstraling moeten hebben.

Bijzondere kenmerken moeten dan zijn:

- Er is draagvlak;
- We spreken van respect en gelijkwaardigheid;
- We kiezen voor kwaliteit;
- We kijken naar toekomstig gebruik (afstemmen dus op trends en ontwikkelingen);

- Goede relaties, zowel intern als naar buiten toe.

We moeten tevens rekening houden met:

- Een gecompliceerde besluitvorming (vele partijen zijn betrokken);
- Het eigendom;
- Het beheer en de exploitatie van een dergelijk centrum.

Er moet dus duidelijkheid zijn over de meerwaarde, de projectorganisatie en de structuur. Anders moet men er nooit aan beginnen.

Wat verstaan we onder samenwonen en samenwerken?

Samenwonen betekent dat het dak wordt gedeeld, dat er exploitatieafspraken moeten worden gemaakt, dat er rekening met elkaar wordt gehouden en dat er enige overeenstemming moet zijn over de inhoudelijke visie.

Samenwerken betekend dat er een gezamenlijke inhoudelijke visie moet zijn, dat er gezamenlijke activiteiten dienen te zijn, dat de accommodatie en de gebruikers één moeten zijn en ten slotte dat er één aanspreekpunt aanwezig is. (Als je het bovenstaande bijeen zou 'gooien' zou je als alternatief kunnen noemen: een verzamelgebouw.)

Er is dus sprake van een hoge meerwaarde. Partijen als SNN (Samenwerkingsverband Noord Nederland) en IPO (Interprovinciaal Overleg) zouden hierin, zeker als het gaat om financiën, een belangrijke rol kunnen spelen en samen met de Provincie eventueel faciliterend kunnen optreden (wellicht in projectvorm). Dit komt ook de werkgelegenheid ten goede. De provincie zou meer de regiefunctie moeten innemen.

Huidige situatie

Het dorpshuis op het platteland is het kloppend hart van de gemeenschap. Nog wel. De dorpsbewoners moeten schouder aan schouder hun best blijven doen om dit zo te houden. Binnen elk klein dorp vind je wel een dorpshuis. Deze wordt gerund door een groot aantal vrijwilligers. Hoe groter dit dorp wat betreft het aantal inwoners, hoe moeilijker het is om dit dorpshuis in stand te houden.

Juist in de kleinere dorpen blijkt de saamhorigheid nog in tact te zijn. Door de aangescherpte regelgeving kan de eindverantwoordelijkheid worden ondervangen door het dorpshuis te verpachten, als de beheerder de benodigde papieren heeft. Zo kunnen de vrijwilligers worden ontlast.

Wil de politiek echter een verdere professionalisering, in de vorm van een multifunctioneel gebouw, doorvoeren dan zal de organisatie en de verantwoordelijkheid, die nu meestal ligt bij het dorpshuisbestuur, ook bij de vrijwilligers moeten worden weggenomen. Een dorpshuis moet aan zeer veel regels van diverse aard voldoen. Het zou niet netjes zijn de vrijwilligers ervoor op te laten draaien als er onverhoopt iets mis gaat. Dat zou te veel gevraagd zijn. Zeker als je de papieren 'rompslomp' ziet die bij het drijven van zo'n dorpshuis om de hoek komt kijken.

Gezien het feit dat de meeste dorpshuizen in de kleine dorpen door de bewoners zelf zijn bekostigd (verbouwingen, beschikbaar gestelde gelden enzovoort) zou het zo moeten zijn dat als de politiek besluit voor veranderingen, de kosten direct op het bordje van de gemeente komen te liggen. Interessant zou de vraag zijn wat dit financieel betekent.

Conclusie

De bewoners hebben in het verleden het dorpshuis naar zich toe gehaald. Dat was en is de enige manier waarop het dorpshuis een succes kan worden. Gaan we hiervoor in de plaats multifunctionele dorpshuizen creëren dan betekent dit financiële ongewisheid en het kan wel eens het einde van de saamhorigheid binnen deze kleinere kernen betekenen. De meeste kans van slagen is er bij het creëren van nieuwe woonwijken (voorbeeld plan ter Borgh in de gemeente Tynaarlo) en bij uitbreidingsplannen in de grotere kernen.

Noot

Drents Belang hoopt met één en ander een discussie te hebben losgemaakt waar we als politiek ons voordeel uit kunnen halen. Het is, onzes inziens, zinvol deze discussie in het openbaar te voeren, in een vergadering van Provinciale Staten.

Drents Belang, februari 2004

Drents Belang

Kooiweg 30
9761 GK
Eelde

DORPSHUIZEN (EN EEN LEEFBAAR PLATTELAND.)

=====

Korte samenvatting van onze notitie Dorpshuizen:

Het is een onweerlegbaar feit dat de leefbaarheid van het platteland afneemt. De agrarische bedrijfstak is door velerlei omstandigheden geminimaliseerd en wordt steeds minder belangrijk in de kleine kernen. Daarnaast verdwijnen scholen en worden ook steeds meer winkels opgedoekt. We kunnen misschien wel stellen dat de problematiek van de kleine kernen in de eerste plaats een gemeentelijke zaak is; maar omdat ook de leefbaarheid van een bepaalde regio aan de orde is, lijkt ons ook het provinciaal bestuur betrokkene bij de signaleerde ontwikkelingen. In de kleine kernen is het dorpshuis van vitaal belang en daarop richten wij ons vizier.

We komen dan tot de volgende vragen:

- 1.) Bent u het met ons eens dat de leefbaarheid van het Drentse platteland ook een zaak is waarover de Provincie zich thans zorgen moet maken; de ontwikkelingen zijn duidelijk. Welke bijdrage kan de Provincie leveren om iets aan een leefbaar platteland te doen?
- 2.) Bent u het met ons eens dat de dorpshuizen – voor zover ze er zijn – in de kleine kernen een centrale positie moeten innemen? Wat kan de Provincie daartoe bijdragen, als de middelen van de desbetreffende gemeente tekort schieten?
- 3.) Bent u het met ons eens dat de dorpshuizen een multifunctioneel karakter moeten dragen? Hier zouden ook bank- en postfaciliteiten geboden moeten worden. Bent u bereid om uw invloed aan te wenden dat het een en ander ook praktisch geëffectueerd wordt?
- 4.) Het is duidelijk dat voor ouderen het Drentse platteland een aantrekkelijke leefomgeving biedt. Kunt u zich met deze demografische ontwikkeling verenigen of staat u iets anders voor de geest? Hoe gaat u met deze ontwikkeling om in uw Provinciaal Omgevings Plan?
- 5.) De gemeenten voeren voor een belangrijk deel het welzijnsbeleid uit. De recente bezuinigingen beperken alom de mogelijkheden van de gemeenten en ook de bijdragen uit het gemeentefonds zijn afgenomen. De dorpshuizen worden ook gerekend tot het welzijnsbeleid. Bent u bereid financieel te steunen?
- 6.) Een vitaal platteland vereist ook participatie van jongeren daarin. Hoe denkt u dit te stimuleren als we het hebben over een evenwichtige demografische opbouw.
- 7.) Bij de exploitatie van dorpshuizen is voor veel gemeenten het woord privatisering een soort toverwoord. Bent u het met ons eens dat dit meestal niet opgaat voor de kleinere kernen? Wat zou daar dan het beste gedaan kunnen worden, om tot een haalbare exploitatie te komen.
- 8.) Het vrijwilligerswerk is voor de dorpshuizen van eminent belang. Vrijwilligers functioneren pas optimaal als zij door deskundigen gestuurd worden. Welke maatregelen neemt u om dit vrijwilligerswerk te stimuleren?